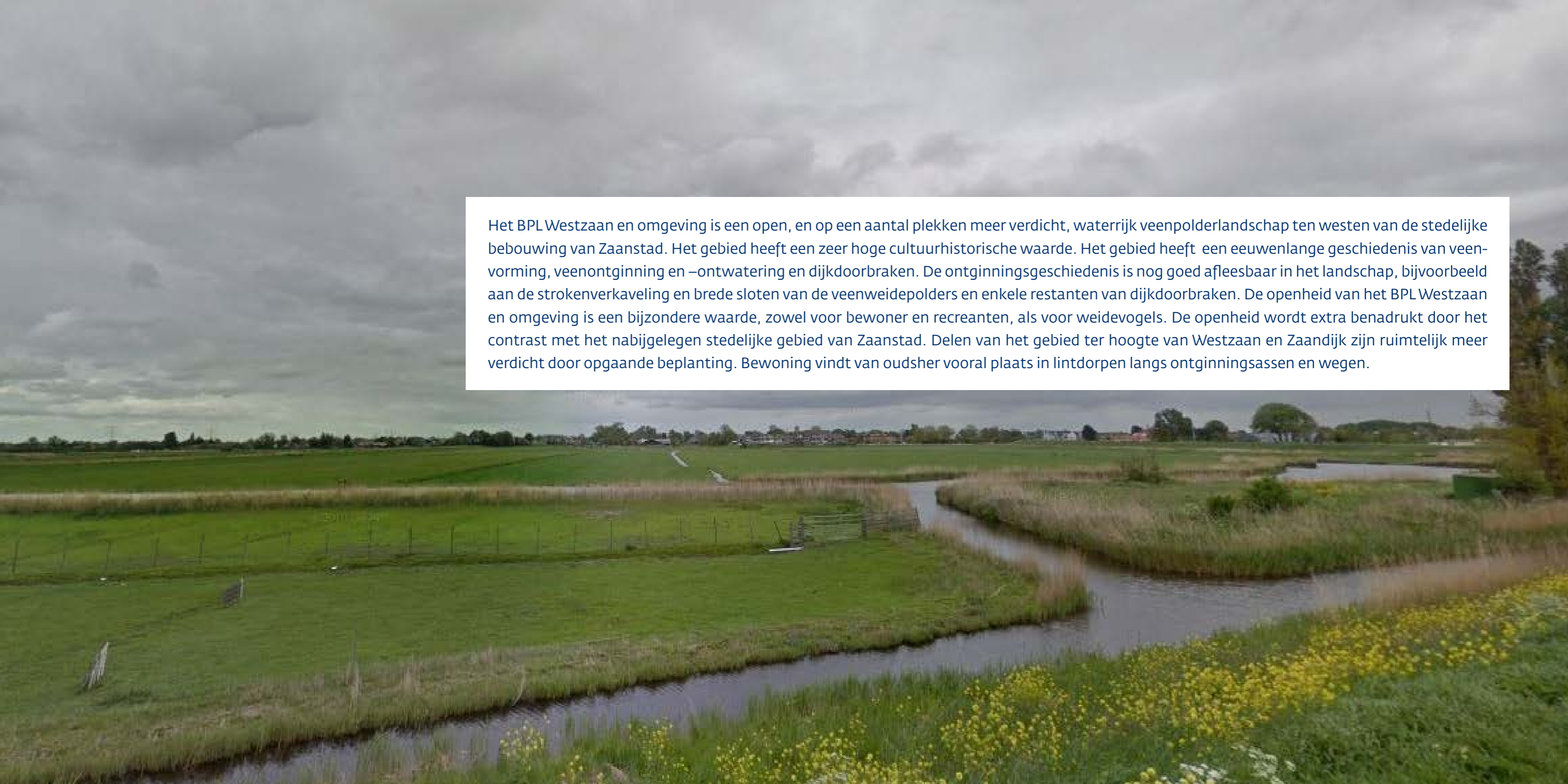

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

Het BPL Westzaan en omgeving is een open, en op een aantal plekken meer verdicht, waterrijk veenpolderlandschap ten westen van de stedelijke bebouwing van Zaanstad. Het gebied heeft een zeer hoge cultuurhistorische waarde. Het gebied heeft een eeuwenlange geschiedenis van veenvorming, veenontginning en –ontwatering en dijkdoorbraken. De ontginningsgeschiedenis is nog goed afleesbaar in het landschap, bijvoorbeeld aan de strokenverkaveling en brede sloten van de veenweidepolders en enkele restanten van dijkdoorbraken. De openheid van het BPL Westzaan en omgeving is een bijzondere waarde, zowel voor bewoner en recreanten, als voor weidevogels. De openheid wordt extra benadrukt door het contrast met het nabijgelegen stedelijke gebied van Zaanstad. Delen van het gebied ter hoogte van Westzaan en Zaandijk zijn ruimtelijk meer verdicht door opgaande beplanting. Bewoning vindt van oudsher vooral plaats in lintdorpen langs ontginningsassen en wegen.

Het BPL Westzaan en omgeving wordt aan de oostzijde begrensd door de stedelijk bebouwing van Zaandam (wijk Westerwetering), Koog a/d Zaan (Westerwijk), Zandijk (Rooswijk), aan de noord-oost- en noordzijde door de spoorlijn Amsterdam-Den Helder met daarachter de bebouwing van Wormerveer, aan de westzijde door de Nauernasche Vaart en aan de zuidzijde door de Overtoom/ Westzoner Zeedijk (onderdeel van de Noorder IJ- en zeedijken) op de grens met de IJ-polders met industrie- en bedrijventerreinen van het Westelijk Havengebied. Landschappelijk en historisch gezien is BPL Westzaan en omgeving één samenhangend geheel met de veenweidegebieden in de omgeving. Het grootste deel van het poldergebied behoort tot NNN en Natura2000. Een groot deel van het gebied is niet ontsloten voor autoverkeer. Grotere doorgaande wegen zijn Rijksweg A8 die het gebied ten noorden van Westzaan op een verhoogd talud doorsnijdt en de provinciale weg N515 net iets ten zuiden hiervan. Andere provinciale wegen, de N246/N8 en N203 lopen respectievelijk langs de west- en noordrand van het gebied.

(Het BPL Westzaan en omgeving maakt deel uit van het ensemble Assendelft-Krommenie in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Brede veensloten

Het landschap van het BPL Westzaan en omgeving is een waterrijk veenpolderlandschap, bestaande uit grotendeels onvergraven veen met een sinds de middeleeuwen grotendeels veranderd patroon van strokenverkaveling. Het veenpolderlandschap is vooral in gebruik als grasland (veenweide). Een deel van het gebied is ontwikkeld als natuurgebied met rietruigte en opgaande beplanting.

Beschrijving

In het veenpolderlandschap ligt een aantal voornamelijk noord-zuid lopende brede veensloten. Ze zijn karakteristiek vanwege hun breedte en grillige (riet) oevers die gevormd worden door de achterkanten van de veenkavels. Dwars hierop liggen brede sloten, die van oudsher dienst doen als hoofdafwatering richting de Zaan, waar ze via een sluis op de rivier uitkomen.

De Reef en de Gouw in het zuidelijk deel van de polder zijn kilometers lange veensloten. Haaks op de Gouw is de brede Mallegatsloot een belangrijke afwateringssloot naar de Zaan. Aan de noordzijde is de Watering de belangrijkste veensloot. Haaks daarop liggen onder meer de brede Zuidersluissloot en de Noorder Watermolensloot.

Interpretatie en toetsing

De brede veensloten in het BPL Westzaan en omgeving tonen de oorspronkelijke hoofdafwatering van de veenontginning en volgen de oorspronkelijke loop. Ze zijn onvervangbaar. De grillige structuur moet zichtbaar blijven. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van de waterloop zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit. Kleine oeveraanpassingen (zoals beschoeiing en steigers), mits niet over grote lengte, worden niet als een aantasting van deze kernkwaliteit beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Brede veensloten
- B. Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders

Het landschap van het BPL Westzaan en omgeving is een waterrijk veenpolderlandschap, bestaande uit grotendeels onvergraven veen met een sinds de middeleeuwen grotendeels onveranderd patroon van strokenverkaveling. Het veenpolderlandschap is vooral in gebruik als grasland (veenweide). Een deel van het gebied is ontwikkeld als natuurgebied met rietruigte en opgaande beplanting.

Beschrijving

Het verkavelingspatroon en hieraan gekoppeld slotenpatroon in de BPL Westzaan en omgeving dateert uit de middeleeuwen en is veelal nog intact. Het strookvormige en soms meer grillige verkavelingspatroon is voornamelijk oost-west georiënteerd. Aan de noordzijde bij Wormer is de kavelrichting meer op de Zaan gericht.

Interpretatie en toetsing

Het verkavelingspatroon van de veenweidepolders is eeuwenlang grotendeels onveranderd gebleven en maakt het landschap met haar geschiedenis zichtbaar. Het is cultuurhistorisch van hoge tot zeer hoge waarde. Deze kernkwaliteit is onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon van de veenweidepolders wijzigen of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen en wijzigen van sloten en andere waterlopen, zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Brede veensloten
- B. Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders

De veenweidepolders kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij het stedelijk gebied vormt deze openheid een groot contrast met de stad. Hierdoor wordt deze extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Mede door de openheid en de veelheid aan water is het gebied aantrekkelijk voor recreatief medegebruik: varen, fietsen en wandelen. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en brede waterlopen een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Openheid en ruimtebeleving

Open ruimte en vergezichten

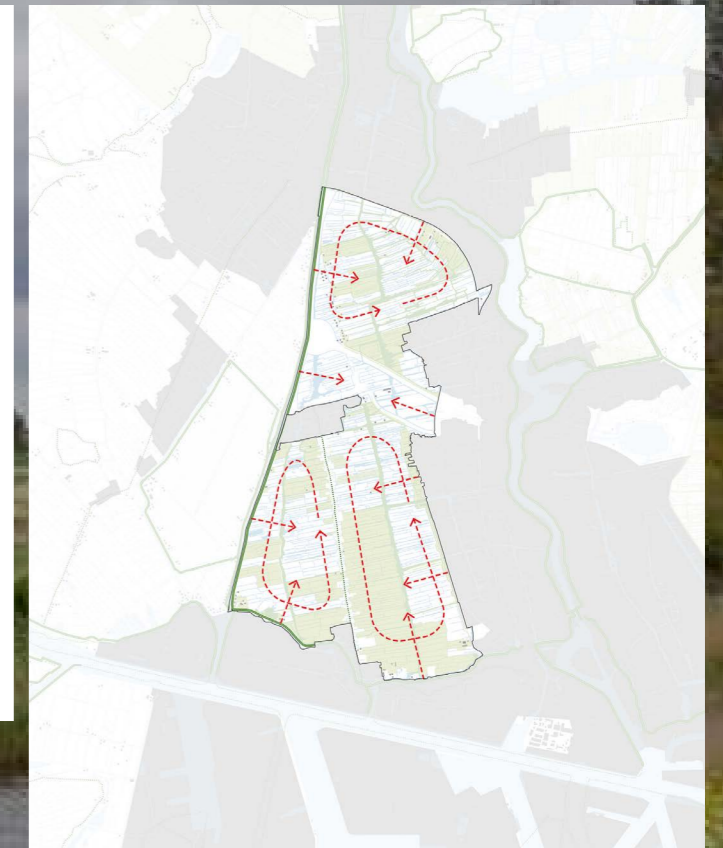
Beschrijving

Het veenpolderlandschap heeft grotendeels een open karakter. Rond Westzaan is een meer verdicht landschap, onder meer door opgaande beplanting in natuurgebieden en de hoger gelegen A8. Dit en de bebouwing en beplanting in de lintdorpen zorgt globaal voor een driedeling in het polderlandschap: een open deel aan de noordzijde en twee open delen aan weerszijden van de langgerekte lintbebouwing van Westzaan/Zuideinde. In de veenweidepolders zelf is incidenteel sprake van opgaande weg- of andere beplanting. Aan de zuidzijde liggen enkele boerderijen aan de rand van de polder. De waarde van de openheid wordt bepaald door de doorlopende open ruimte en de vergezichten die deze mogelijk maakt. In de linten zijn regelmatig zichtlijnen naar de daarachter gelegen openheid van de veenweidepolders.

Interpretatie en toetsing

Het open weidegebied in het BPL Westzaan en omgeving is van grote waarde. De openheid is zeer kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een hoge mate van verdichting in de linten vormen eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke verdichting die het gevolg is van natuurontwikkeling, in aansluiting op reeds bestaande beplante percelen met natuurwaarden, wordt niet als aantasting gezien.

Openheid en ruimtebeleving

- Open ruimte en vergezichten
- Habitat voor weidevogels

De veenweidepolders kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij het stedelijk gebied vormt deze openheid een groot contrast met de stad. Hierdoor wordt deze extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Mede door de openheid en de veelheid aan water is het gebied aantrekkelijk voor recreatief medegebruik: varen, fietsen en wandelen. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en brede waterlopen een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Beschrijving

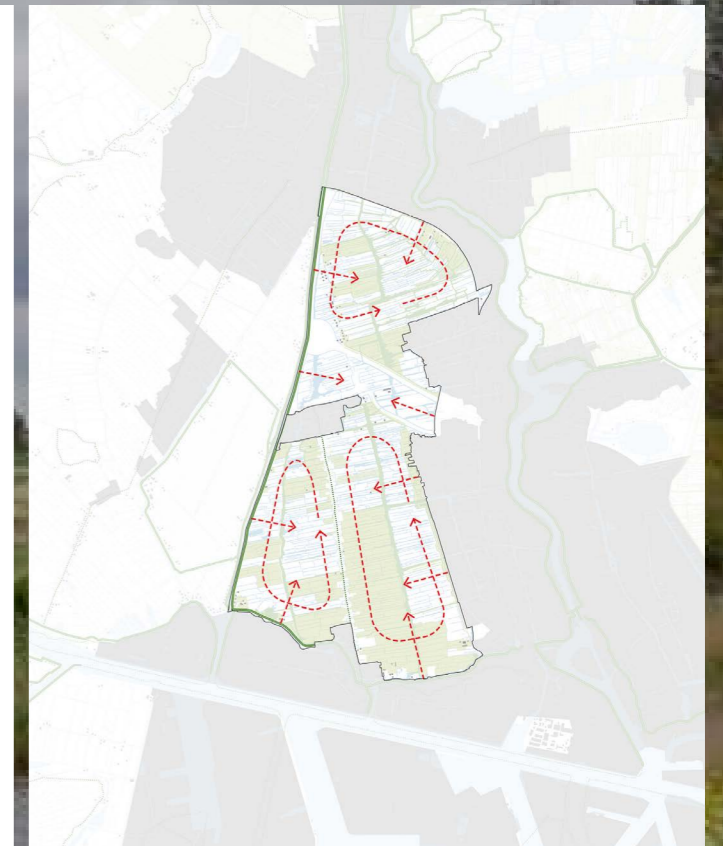
Bijna heel het BPL Westzaan en omgeving is een geschikt habitat voor weidevogels. Het open veenpolderlandschap met (kruidenrijk) grasland wordt gekenmerkt door een hoog grondwaterpeil, een hoge diversiteit in bodemleven en de aanwezigheid van micro-reliëf. Het microreliëf zorgt voor afwisseling in vochtigheidsgraad en daarmee variatie in vegetatie. Samen met het extensieve agrarisch gebruik, voldoende openheid rond de kerngebieden en de stilte (beperkte verstoring) biedt dit een ideale broedgelegenheid voor weidevogels. De kwaliteit voor weidevogels hangt nauw samen met de weidevogelkerngebieden in de aangrenzende droogmakerijen en veenweidepolders verderop.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verslechtering van sleutelfactoren tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die niet leiden tot extra verstoring van het habitat en waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving

← Open ruimte en vergezichten
Habitat voor weidevogels

De bebouwingslinten die de openheid van het gebied hoofdzakelijk van noord naar zuid doorsnijden zijn de belangrijkste ruimtelijke dragers. Andere ruimtelijke dragers zijn de Overtoom en Westzanerdijk aan de zuidrand en de Nauernasche Vaart aan de westrand van het gebied.

Beschrijving

De Overtoom/Westzener Zeedijk is onderdeel van de Noorder IJ- en Zeedijken, een stelsel van dijken tussen Beverwijk en Hoorn. Door de hoogte van de dijk is het een beeldbepalende en continue lijn in het landschap. De dijk heeft, mede door een aantal dijkdoorbraken en dijkherstel dat daarop volgde, een grillig tracé. De Grote Braak, ten noorden van de dijk, aan de zuidwestzijde van Polder Westzaan is een nog goed zichtbaar restant van een dijkdoorbraak. De 'braken' zijn onlosmakelijk verbonden met deze kernkwaliteit.

Interpretatie en toetsing

De ontstaansgeschiedenis en de historisch ontstane vorm van de zeedijk is uniek en onvervangbaar. De dijk is samen met de bijbehorende 'braken' Provinciaal Monument en heeft een eigen beschermingsregels in de verordening (afd. 4.6 Cultureel erfgoed). Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen deze regels zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

Zeedijk

Ruimtelijke dragers

- A. Overtoom / Westzener Zeedijk
- B. Nauernasche Vaart
- C. Langgerekte bebouwingslinten

De bebouwingslinten die de openheid van het gebied hoofdzakelijk van noord naar zuid doorsnijden zijn de belangrijkste ruimtelijke dragers. Andere ruimtelijke dragers zijn de Overtoom en Westzanerdijk aan de zuidrand en de Nauernasche Vaart aan de westrand van het gebied.

Beschrijving

De Nauernasche Vaart is de westgrens van het gebied en ligt op de voormalige ontginningsgrens tussen Polder Westzaan en de veenweidepolders rond Assendelft. De vaart heeft een functie voor de scheepvaart en voor de afwatering van aangrenzende polders, ook de meer noordelijk gelegen veenpolders en de Schermer. De loop van de vaart wordt geaccentueerd door de dijk aan weerszijden, die wat hoger ligt dan de veenpolders, en de wegbeplanting langs de N246 (N8) die afwisselend aan de oost- en westzijde van de vaart ligt.

Interpretatie en toetsing

De Nauernasche Vaart is een ruimtelijke drager die de grens tussen polder Westzaan en de polders rond Assendelft benadrukt. De vaart is onlosmakelijk verbonden met de ontginningsgeschiedenis van het BPL Westzaan en omgeving en de meer naar het noorden gelegen polders. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk, mits de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aangetast worden.

Ruimtelijke dragers

- A. Overtoom / Westzener Zeedijk
- B. Nauernasche Vaart
- C. Langgerekte bebouwingslinten

Ruimtelijke dragers

Nauernasche Vaart

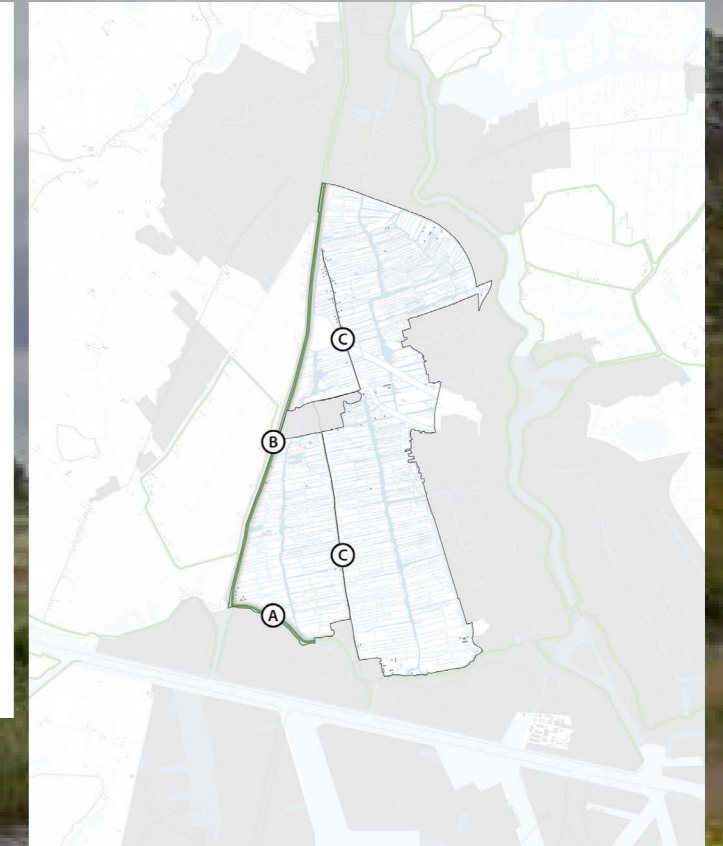
De bebouwingslinten die de openheid van het gebied hoofdzakelijk van noord naar zuid doorsnijden zijn de belangrijkste ruimtelijke dragers. Andere ruimtelijke dragers zijn de Overtoom en Westzanerdijk aan de zuidrand en de Nauernasche Vaart aan de westrand van het gebied.

Beschrijving

De aan elkaar gegroeide bebouwingslinten van Westzaan, Middel, Kerkbuurt en Zuidereinde (Westzaan-Zuid) bestaan uit één rij van individuele erven in een onregelmatig ritme aan één of beide kanten langs de weg. In het oost-west lopende, dichtbebouwde lint van Weiver is aan de noordzijde deels sprake van een dubbele rij bebouwing. Het meer open lint van Middel is door de aanleg van de A8 van de rest van de lintbebouwing afgesneden. De langgerekte lintbebouwing is karakteristiek voor het gebied en is geënt op de ontginningsassen uit de vroege middeleeuwen. De boerderijen liggen veelal naast elkaar op een eigen kavel op de plek waar een nederzetting zich bevond wanneer de ontginning voltooid was. Delen bij Westzaan (Kerkbuurt) en Zuidereinde (Westzaan-Zuid) zijn uitgebreid tot kernen of hebben kleine buurtjes of woonstraten aan de achterzijde. Op andere delen heeft zich langs de linten een mix aan functies gevestigd. Deze strekken zich aan de achterzijde soms verder in het veenweidegebied uit. In het gebied zijn het voornamelijk melkveehouderijen.

Interpretatie en toetsing

De ontginningsgeschiedenis van het gebied heeft geresulteerd in karakteristieke langgerekte bebouwingslinten. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Overtoom / Westzener Zeedijk
- B. Nauernasche Vaart
- C. Langgerekte bebouwingslinten

Ruimtelijke dragers

Langgerekte bebouwingslinten